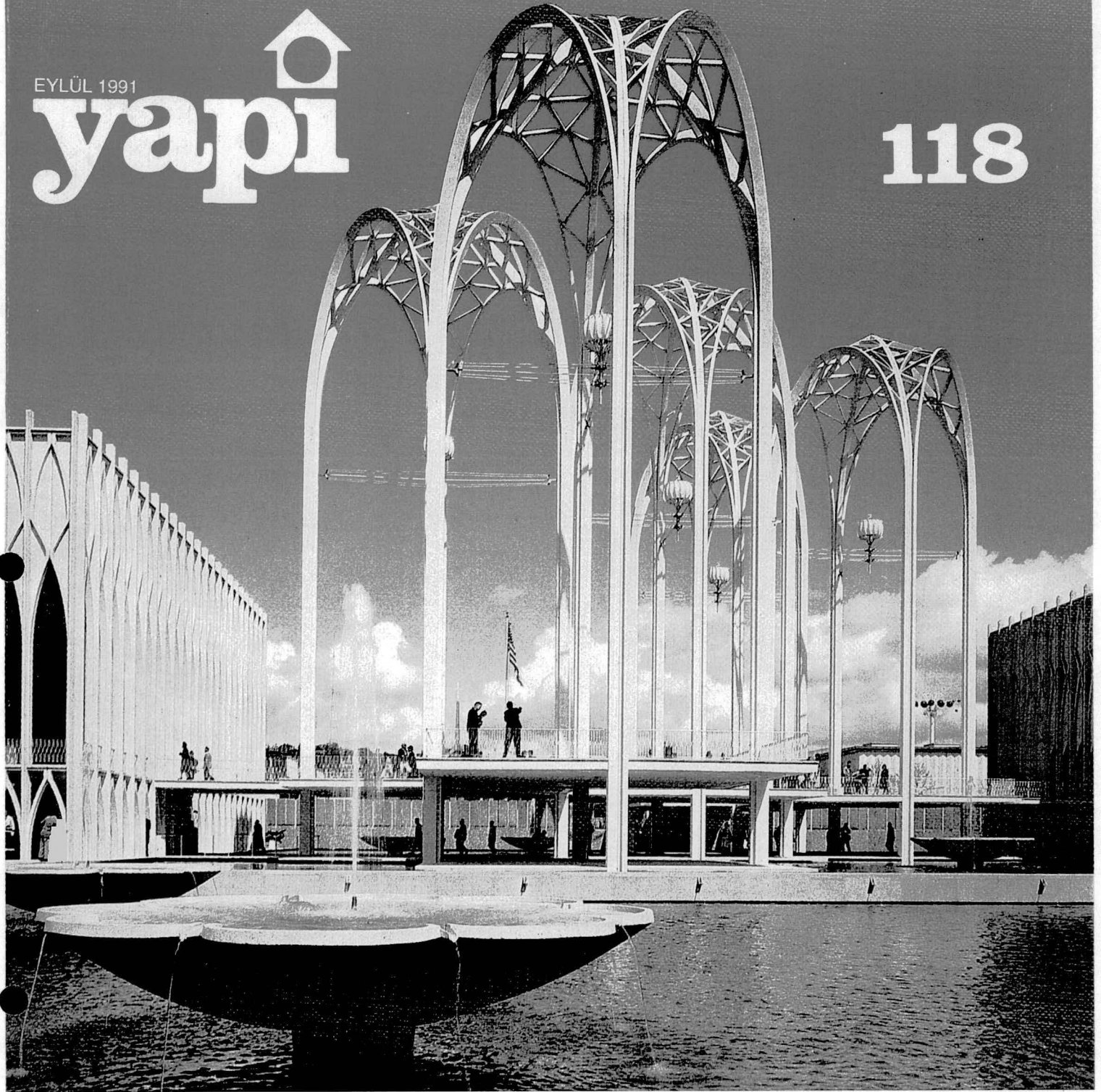

EYLÜL 1991

yapı

118

SAHİBİ / *publisher* :
(Yapı-Endüstri Merkezi adına)
DOĞAN HASOL

YAZI KURULU / *editorial staff*:
DOĞAN HASOL
Prof.Dr. BÜLENT ÖZER

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ / *editor*:
DOĞAN HASOL

İDARİ İŞLER YÖNETİCİSİ
administrative director:
SAADET ALTINAY

YAZI İŞLERİ MÜDÜR
YARDIMCILARI
associated editors:
AYLA GÜLSEN
GÜNER ÇILGIN
SEDAT ACAR

REKLAM YÖNETİCİSİ
advertisement manager:
FEYZA GÖKBULUT

ANKARA TEMSİLCİSİ
Ankara representative:
ASLI ÖZBAY

YAZI VE YÖNETİM BÜROSU
editorship and administration:
Cumhuriyet Caddesi 329,
Harbiye - İstanbul
Tel : (1) 147 41 85 - 130 29 19
Tlx : 26026 yema-tr
Fax:(1) 141 11 01 - 148 48 14

Yayımlanan yazılardaki düşünceler
yazarına ait olup YAPI dergisini
bağlamaz.

Kaynak gösterilerek yazılardan alıntı
yapılabilir.

SAYISI / *single copy*:
9000.-TL (KDV dahil)

ABONMAN /
annual subscription rate:
12 sayı: 90.000.-TL (KDV dahil)
Öğrencilere: 60.000.- TL (KDV dahil)

Posta Çeki Hesabı: 33454.5

DIŞ ÜLKELER / *to abroad*: US \$ 50.-
(*surface mailing*)

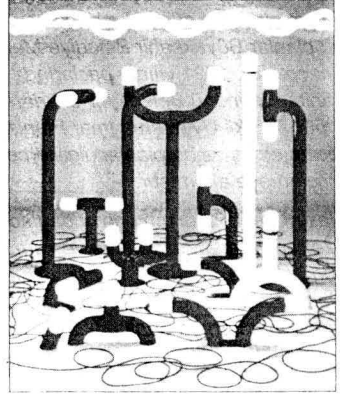
BASKI/*printed by*:Tunç Matbaacılık
A.Ş.

KAPAK / *cover* : Federal Science
Pavilion / Washington

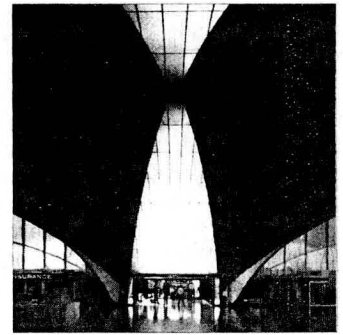
- 6 Görüş - Tartışma
10 Haberler
19 Yenilikler
20 Basından.
22 İngilizce Özetler / English Summary
24 Sanat Olayları
25 Yapı Malzemesi Rehberi
33 Olaylar / Yorumlar
Yabancı Mimar Hayranlığı
İmar Affı Yine Gündemde
Doğan HASOL
35 Toplu Konut Alanlarının Tasarımında
Sosyo Kültürel Veriler:
Bazı İlke ve Ölçütlerin İrdelenmesi
Aykut KARAMAN
46 Konut Sorununa Bir Alternatif:
Halk İçin Evler
Daliah ELIAKIM
52 Mimari ve Tasarım
Carl AUBÖCK
63 Minoru Yamasaki'nin
Modern Mimarideki Yeri
Osep SARAF

Toplu Konutlar, Sayfa: 37

Carl AUBÖCK İmzalı Abajurlar, Sayfa: 55

Saint Louis Hava Terminali, Sayfa: 65

Mimari ve Tasarım

20'nci yüzyılın ikinci yarısında özellikle uygar dünya diye adlandırılan çağımızda değişik planlamacı kuşakların rüyaları bizi saran çevre gerçeğinin parçası halinde biçimlere dönüşmüştür.

Bugün bizler özellikle iş saatlerinde görülen trafik kaosunu da aşan bir çevre ve yapı karmaşasının egemen olduğu şehirlerde yaşıyoruz. Demir ve betondan oluşan bu yapısal aglomeralar yoğunluk açısından maksimum seviyelere çıkarken, yaşanabilir mekânlar sunma, rahatlık ve haysiyetli bir yaşama ortamı gibi kavramlar yönünden minimum değerlere sahiptirler. Asfaltlanmış şeritlerden ibaret trafik yolları, hava kirliliği ve gürültü açısından dayanılmaz bir ortam yaratan taşıtlarla doludur.

Acaba bu nedenle çok sayıdaki şehirlinin dünyamızı, günlük hayatta ister istemez birlikte oldukları ve giderek çıldırtan bir hal alan teknolojidenden arındırmak istemeleri çok mu şaşırtıcıdır?

Ya da endüstri toplumu içindeki varoluşlarından doğan umutsuzluklarını belirli bir dengeye kavuşturmak için yeni mutluluk kaynakları aramaları çok mu gariptir?

Hiç kuşkusuz bunların hiçbiri bizleri hayrete düşürecek gelişmeler değildir. Aynı şekilde insanların, cennet illüzyonunu bütün bir ömür boyunca süren bir tatmin olmadığını, aksine onun günlük monoton hayatları arasında bulabilecekleri küçük fırsatlarda saklı olduğunu anlamaları da yine pek hayret verici olmamalıdır. Bu durumda kişiler zaman zaman da olsa, kendilerini dinleyebilecekleri, kendileriyle başbaşa kalabilecekleri ortamların arayışı içine girmişlerdir.

"Estetik kavramına gündelik hayatta rastlanabilir mi, yoksa o hayatın belirli bir kesimi için mi söz konusudur?" sorusu, 20'nci yüzyılın gelişen endüstri ve hattâ endüstri sonrası toplumlarını temel ve esaslı yanıtlar hazırlama zorunluluğuna itmiştir.

Ancak hemen ifade etmek gerekir ki, gündelik hayatın ortaya koyduğu manzara güzellik ve estetik kalitelerden çok, geniş ölçüde çirkinliklerle bağdaşır durumdadır.

Teknolojinin yeni bir yan ürünü olarak çirkinlik dizayn medyası tarafından çok az ifadelendirilen bir kavramdır. Tamamen son bulduğu söylenebilir. İnsanoğlu tarafından tasarılan çirkinlik örneklerini 18'nci yüzyılın sonlarında bulmak mümkündür. Doğada ise hemen hemen hiç rastlanmaz.

Kişisel gereksinmelere ve onun ifadelendirilmesine olanak sağlayan, bir başka deyişle doğrudan doğruya kişiyi barındıran mekân ve onun tefrişi, yani insanın gündelik hayatıyla direkt ilişkide olan daha iyi ve daha fazla alana sahip bir çevrenin arayışı içine girilmesi giderek daha büyük bir önem kazanmaktadır.

Söz konusu durum akla gayet yatkın gelmektedir çünkü inşa edilmiş çevre, kırsal bölgelerde de olmakla birlikte, özellikle şehirlerde anonim kullanıcıya çok az gerçek kullanım olanakları sunmaktadır. Bu olanak daha çok mobilyalarla tamamen değiştirilerek, insanî gereksinmelere uygun yerler haline dönüştürülebilen mekânlar için geçerli olmaktadır.

İçinde bulunduğumuz zaman dilimi hızla değişen sosyal bir strüktüre sahip dünyamızda, hergün daha fazla sayıda insana tüketim malı sunabilen özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Bundan da anlaşılacağı üzere, üretim ve dağıtım yöntemleri söz konusu gelişmeye ayak uydurmuş gibi gözükmektedir. Hatta günümüzde ihtiyaçların yapay yollarla uyandırılması, ya da yaratılması konusunda oldukça bilinçlenildiği de gözlenmektedir. Uluslararası pazarlar bunun en canlı örnekleridir.

Endüstride uzun vadeli üretim süreçleri şimdiden belirli ölçülerde terk edilmeye başlanmıştır. Böyle bir gelişmede en önemli etken hızla değişen, veya yeni ortaya çıkan gereksinmelerden çok, ekonomik baskılar olmaktadır.

Aynı bağlam içinde varoluşumuza önemli etkisi olan ikamet sorunu düşünülecek olursa, yaşama mekânının oluşturulmasıyla düzenlenmesinin bir önceki gelişmeden

*Th. Smolka evi,
Viyana (1963).*

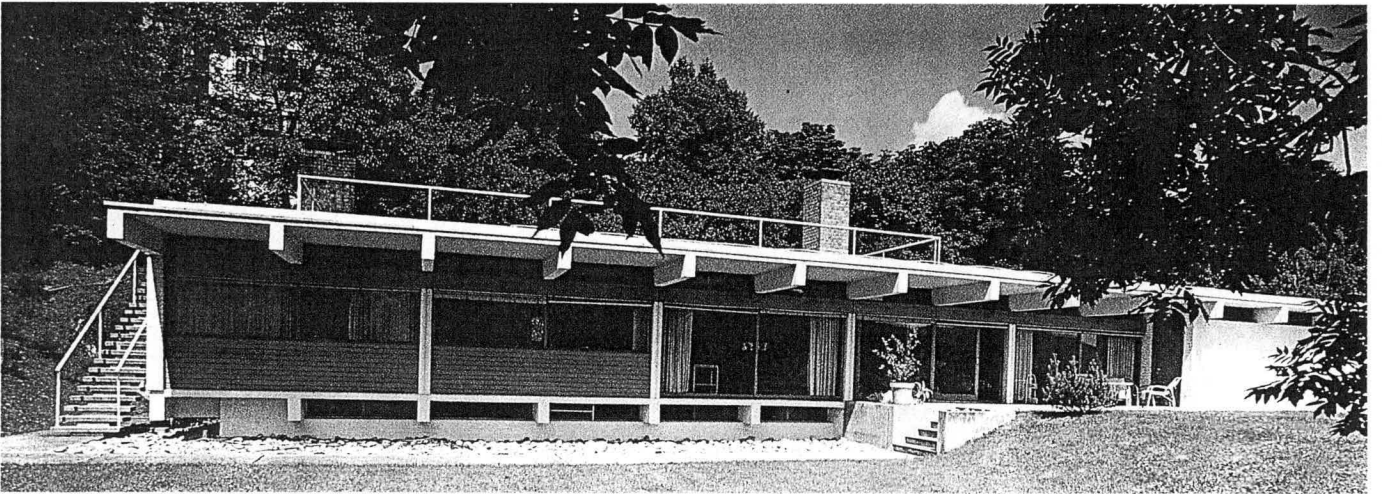
Çeviren: Ömer GÜLSEN

Albin Hansson konutları, Viyana 1976

Fillitz Evi, Postweg 1967

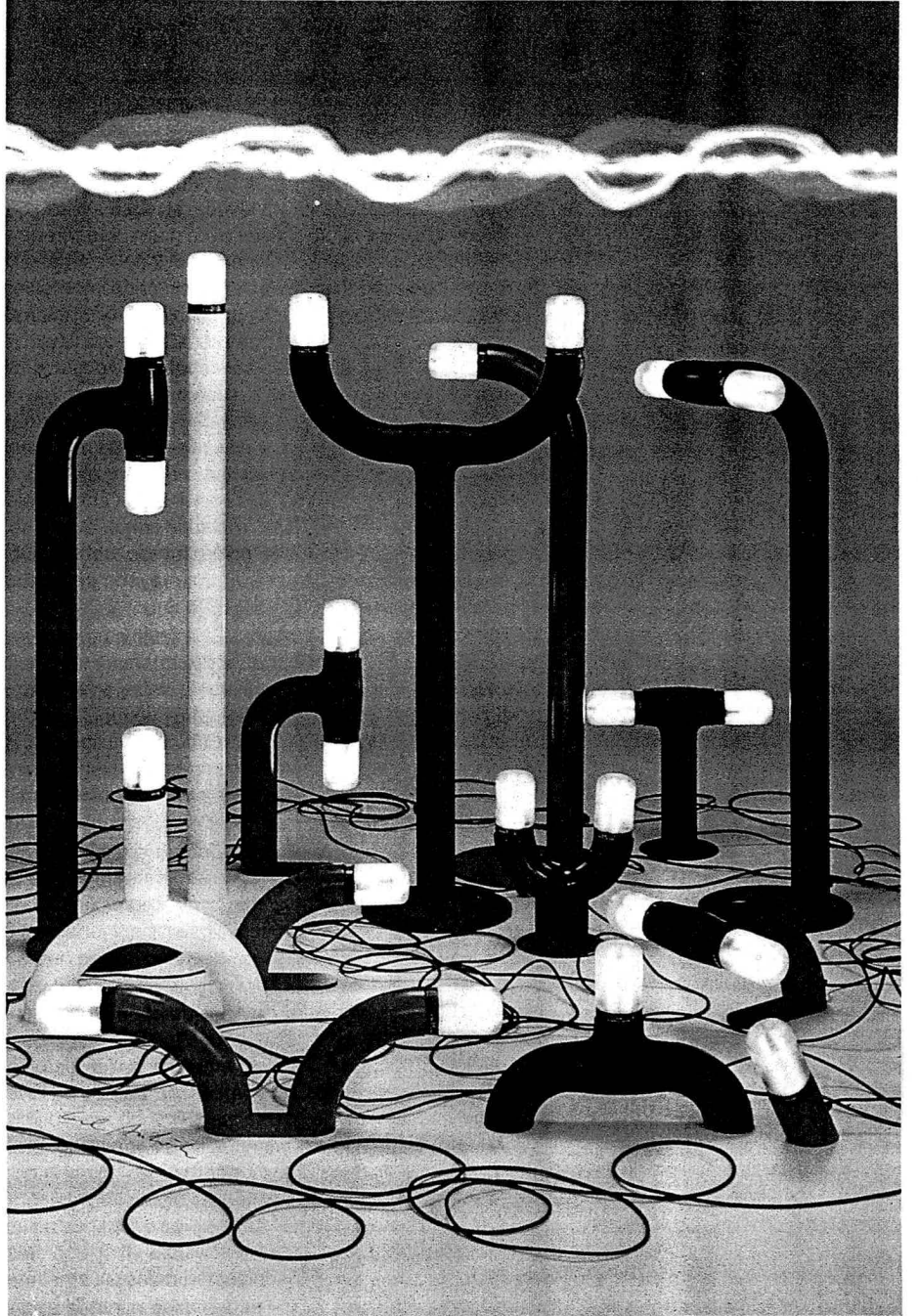
oldukça farklı olduğu anlaşılır. Sakin bir ortamda doğru yaşama biçimi, gerginlik yerine diğer etkilerle cazibeyi kendiliğinden getirecektir.

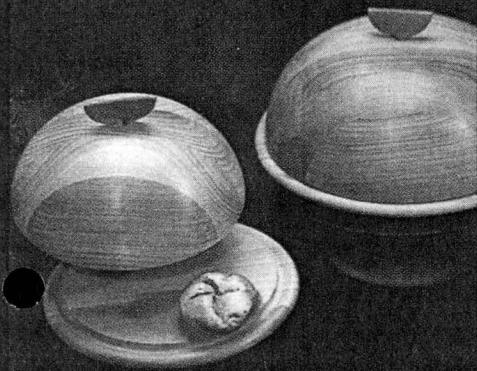
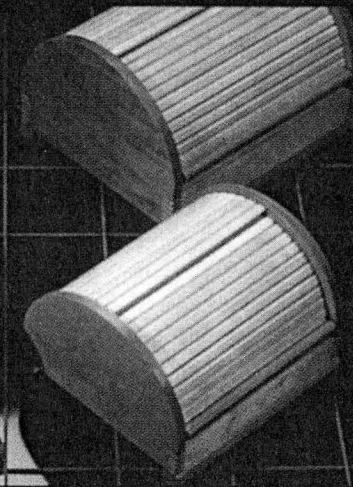
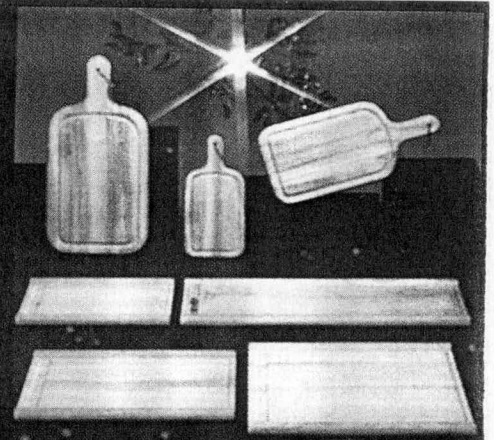
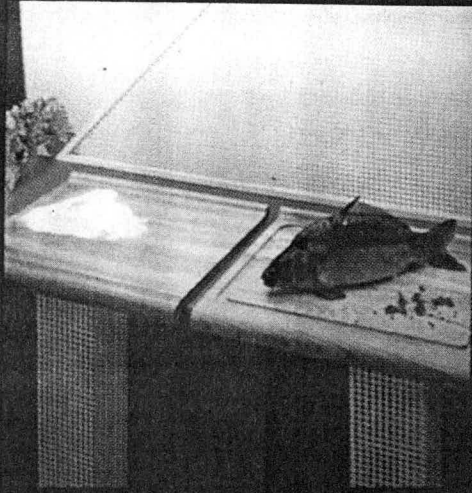
Bana göre mimari ve tasarım açısından üstesinden gelinmesi gereken rekabet burada yatmaktadır. Bu bir arabadır, elbisedir, genel anlamda yemek yeme veya seyahat etmektir. Bir başka ifadeyle, sosyal açıdan belirli bir yere oturmuş refah seviyesi yüksek toplumlarda sadece doğal karşılanan değil, aksine gerçeklerden sapan, yani evdeki yaşama alanlarının kısıtlı olduğunu vurgulayan bir dizi şeylerdir. Burada insanın bireyselliğini azaltmaya çabalayan düşünce kurallarının gerçek sınırları kendisini daha belirgin olarak hissettirmektedir. Her şeyden önce endüstri toplumunun belirli kesiminde gerekli ve doğru olarak gelişmiş olan topluluk hissi, kişiye özel bir yaşama mekânının yaratılması yolunda ortaya konan çabaların gözardı edilmesi durumunda, sosyal denge ve strüktürün bozulacağını ortaya koymaktadır.

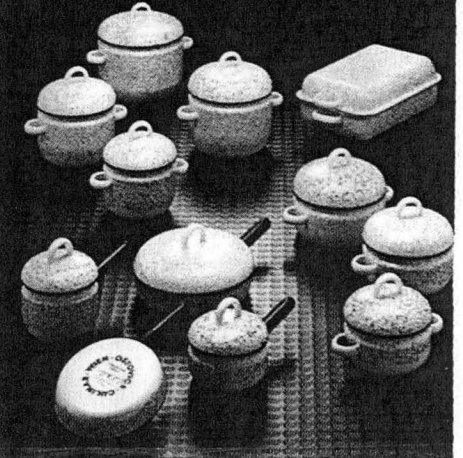
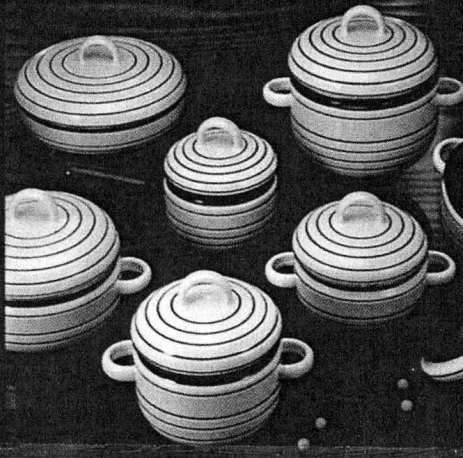
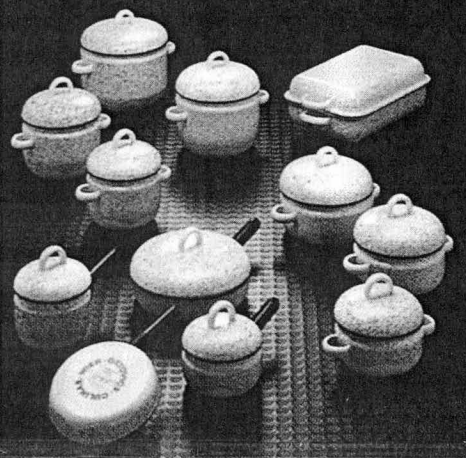
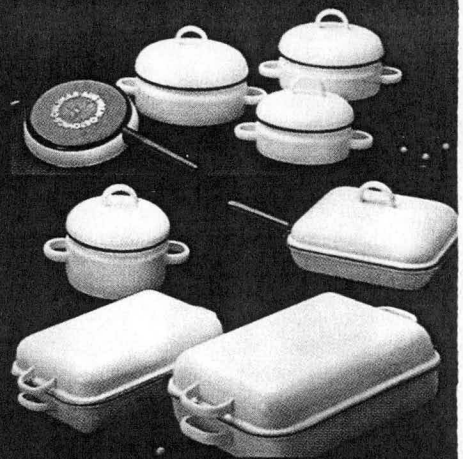
Mekân oluşumu kavramının altında sınırlayıcı ve sınıflandırıcı sınırların ötesinde belirli bir yayılma, genişleme yatar. Özellikle planlama sorunlarının bulunduğu yerde, tek tek disiplinlerin ön plana çıktığı görülür ki bunlar içmimari, mimari, çevre planlaması ve tasarım gibi konularda teorik sınıflamaları belirli ölçülerde anlamsız kılarlar.

Günümüz ve büyük bir olasılıkla önümüzdeki dönemin belirleyici en önemli karakteri, yalnızca görünüşte kalan katı bir anlayıştan çok, temel yaşam alanlarını içeren değişken sayıdaki seçeneklerden oluşan bir insanî çevre düşüncesi olacaktır.

Günümüz çevre kavramının en temel ve etkili özelliği onun çok çeşitliliğidir. Bilindiği gibi insanın yaşam koşullarını değiştirme yolunda ortaya koyduğu çabalar, insanlığın gelişim tarihine etki eden en önemli unsur olmuştur. Düşünceler geliştirme ve onları katılanların yararına gerçeğe dönüştürme becerisi insanlığın geleceğini belirleyecektir. Ancak nasıl oluyor da birdenbire ve geçmiştekinin aksine çok güçlü olarak planlama ve tasarımı sorunları gerçeğini kavradık? Söz konusu sorunlar daha dar bir

çerçeve de olsa, geçmişte de mevcut değil miydi? Bu soruya yanıt olarak kuşaklar boyunca belirli sayıdaki değerlendirmelerden dolayı gelişmenin çok yavaş olduğu söylenebilir.

Değişik durumlar için uygulanabilecek çözümün yanlışlığına karşın, insan haysiyetine yaraşır yaşama mekânlarının çözüm beklediğini söylemek pek hatalı olmayacaktır. Çünkü ikamet ve yaşama sorunu statik ve değişmeyen bir oluşum görüntüsü vermez. Çok şükür aksine, bireylerin, toplulukların ve giderek de kuşakların arzularını, rüyalarını yansıtır. Söz konusu bu arzuları gerçeğe dönüştürme becerisi belirli bir tür insanda saklıdır.

Aynı şekilde günümüz mimarlığının gelişim çizgisi içinde her çeşit sorun için belirli bir yaşam ve ikamet biçimini, her derde deva bir çözüm olarak kabul etmek de çok yanlış olacaktır. Unutulmamalıdır ki, hiçbir konuda kişisel ifade yaşama mekânlarında olduğu kadar güçlü olarak dışa vurmaz.

Geniş anlamda mekânın içeriklerinin kavranması karışık bir konudur ve bilinen gereksinmelerin çözümünü kolaylaştırmadığı için akademik planlama dünyasının dışından etkili seçeneklerin aranmasını gerektirir.

Teknoloji ve hayal gücü insan yaşamı için gerekli seçeneklerin sunulmasını olası kılmaktadır. Burada sonuç bizlerin, yani insanoğlunun elindedir. Toplum söz konusu çözüm seçeneklerini ya doğru değerlendirecek, ya da elde edilmiş verileri yanlış kullanarak insanî çevrenin bozulmasına neden olacaktır. Yeni mimarının karakteristik olguları arasında mekân tasarımı, konstrüksiyon, malzeme ve işlev sayılabilir. Belirli bir ilkenin tanınıp kabul edilmesi, diğer geçerli olan ilkelerin de kabulü anlamına gelmemektedir. Söz konusu olan belirli durumlara yanıt verecek, onlara uygun optimal çözümlerin planlama sırasında bulunmasıdır. Ayrıca bulunan bu çözümlerin yaşam kalitesine yüceltici katkıları olmalıdır.

Bilindiği gibi, yeni tasarım anlayışının en karakteristik olgusu kendisini, estetik, konstrüksiyon, malzeme, biçim ve işlev gibi

konularda değişik paralel eğilimlerin birarada bulunmasıyla dışa vurmaktadır.

Bu nedenle gündelik kullanımla ilgili konularda çalışırken, tasarımın temelinde bir değişiklik olmadığı, ancak onun kontekstinin değişikliğe uğradığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Ancak bu arada sıkça değinilmeyen konu, doğal ve bölgesel bir karaktere sahip geleneğin, yapay ve uluslararası bir özellik gösteren çağımızda çözülmüş olduğudur. Dünyanın değişik yörelerinden gelen üretimler aynı kaba konuşmuş ve insanî bir çevrede birleştirilmiştir. Bu durum, dünyanın belirli bir yöresinde üretilmiş bir nesnenin, belirleyici öğelerden tamamen uzak apayrı bir diğer bölgesinde kullanılması anlamına gelmektedir.

Uluslararası üslup olarak da bilinen ve çeşitli pazarlar için tasarılan objeler piyasaya sürüldükleri yerlerde özerkliği ve bölgesel farklılığı tamamen ortadan kaldırmaktadırlar.

Seçim olanaklarında görülen artış ne yazık ki, gerek ürün ve gerekse de çevre açısından kalite kayıplarına yol açmaktadır.

Bu nedenle gelecek açısından olumlu sonuçların elde edilebileceği ölçütlerin saptanmasında, tasarım ve geliştirme süreçlerinin oluşturulmasında büyük bir zorunluluk ortaya çıkmaktadır.

Örneğin, gelecek için tek aile evi türündeki bir ikamet şeklinin yalnızca villa benzeri bir yaşam düşüncesinin küçük bir bahçeyle birleştirme arzusundan kaynaklandığına dayanarak reddetmek doğru olmayacaktır.

Gerçekten de bu anlamda yoğun bir yapılaşmaya sahip tek aile yerleşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Yine burada her derde deva olacak bir çözüm aramak gerekmez. Ancak çoğulcu ve demokratik bir toplumda sunulan değişik ikamet biçimleri arasında tek aile yerleşmeleri hiç kuşkusuz anlatılan manada daha ayrı bir ifade kazanmaktadır.

Sunulan mekânları oluşturan ve dışarıya karşı sahip oldukları kaliteleri sembolize eden parçaları belirli bir yolla biraraya getirirken bir etkene özellikle çok dikkat edilmelidir. Bu etken bugün biraz da slogan

halinde basite indirgenerek tasarım-çizgi-içerik şeklinde ifadelendirilmektedir. Burada söz konusu olan mekân katkıda bulunan bir kalite elemanıdır. Adı geçen etken belirli bir yer için düşünülmüş, işlevsel ve estetik açıdan ele alınmış mekân oluşumuna ve onun kullanıcılarına değişmez bir kişilik kazandırır. Daha da ileri giderek şunu belirtmek istiyorum: gelecekte ister sabit, ister hareketli olsun, dizayn içeriği bilinçli olarak düşünülmemiş elemanların üretimi oldukça zor olacaktır.

Mekan kalitesi: Bu kavram nedir, daha doğrusu ne olmalıdır?

Her şeyin hıza dayandığı bir ortamda kalite sorunları üzerine eğilmek, kalitenin yükseltilmesi yönünde çaba harcamak garip gelebilir.

Bu ilişki içinde kalitenin ne ifade ettiği ve ne ifade etmesi gerektiği konularına eğilmek yanlış olmayacaktır.

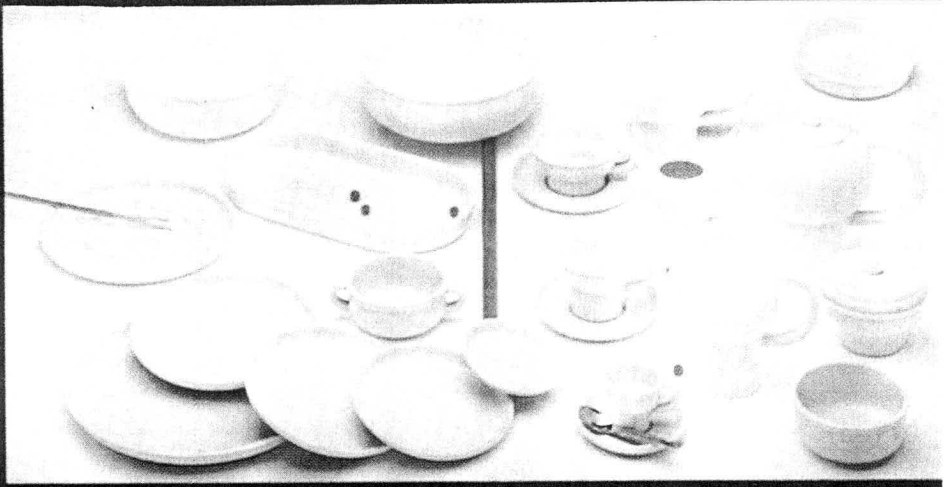
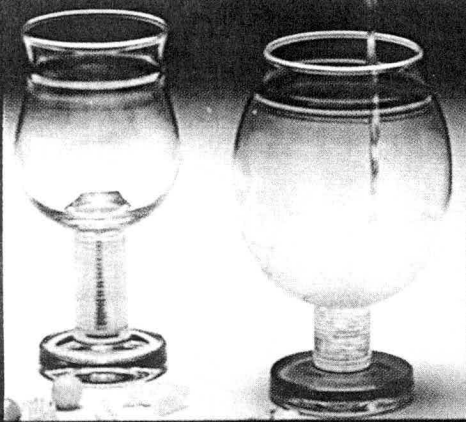
Öyleyse kalite nedir?

Burada diğer özellikler ya da kavramlarla konumuz açısından ise mekân ve çevre ile belirli bir ilişkisi olan bir kavramın anlaşılması gerektiğini söyleyebiliriz. Örneğin tüketim söz konusu olduğunda, fiyat ve optimal çözümler açısından belirli bir kaliteden söz edilebilir. Arzu edilen kalite kavramı her zaman teknik uygulama kalitesiyle üstüste çakışmaz. Altın kaplama bir buzdolabı ya da bir WC ile kaşmir kumaşla kaplı bir koltuk görünüşte kalite açısından mükemmel olabilir. Ancak burada kalite kavramını belirleyen başka değerler söz konusudur.

Bu örneklerle gerçek kalite kavramının tarifinin gerçek mekanlar, çevre ve onların düzenlenmesi gibi belirli ortamlarda bağımsız izole bir halde değil de, belirli bir ilişkiler düzeni içinde görülmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Bugün dört duvardan oluşan kişisel dünyamızın ve onun kullanım değerlerinin dışarıdan gelen etkilerin etkisi altında olduğunu biliyoruz.

Bu fırsattan yararlanarak, yeri gelmişken açıklığa kavuşturulması gereken bir başka konu da çevre sorunlarıyla ilgili sorunların

çözümünün yalnızca bu konuyla ilgilenen meslek adamlarının işi olmadığıdır. Hiç kuşkusuz kişilerin ilgi alanları ve katkıları farklı olacaktır. Ancak yine de toplumun barok dönemdeki prens benzeri yapı sahiplerinin rollerini üstlenmeleri, planlamacıların da kendi rolleri içinde konuya yaklaşımları gerektiği üzerinde hemfikir olmak gerekir.

Politikacılar, idareciler, ama her şeyden önce vatandaşlar çevre sorunları ve planlama alanında paylarına düşen katılımı sağlamak için kendilerini hazırlamalı ve açık düşüncelerin oluşmasında yardımcı olmalıdırlar.

Böyle bir oluşumda günümüz için olduğu kadar gelecek açısından da eğitime büyük görevler düşmektedir. Anlaşılacağı gibi, politikacılar, idareciler ve tek tek kişiler karar verici kişiler olarak çevre sorunlarıyla şimdiye kadar olduğundan daha çok ilgilenmelidirler. İstese de, istemesek de, mimari ve tasarım günümüzde-sosyal bir sanat olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal olarak mimarlar ve tasarımcılar fiziksel çevreyi biçimlendiren kişiler olarak sorumluluk dolu bir görev üstlenmişlerdir. Buna rağmen konunun çözümüne getirilen katkılara bakıldığında her ikisinin de bu önemli rollerinden feragat etmiş gibi gözükmektedirler.

Temel değerlerimiz planlamacıların etkinlikleri ve amaçları itibarıyla tehlikeye sokulmadığı sürece çevremizin düzeltilmesi, planlaması ve biçimlenmesi konusunda ümitlenebiliriz.

Günümüzde mimari ve tasarım her şeyin üstünde yer almaktadır. Amaç, yalnızca çeşitli bölgelerdeki yaşam kaliteleriyle ilgili standartları yeniden vermek ve onları sembolleştirmek değil, aksine insanların arzu ve ümitlerini, onların yeteneklerini ve durumlarını düzeltmek ve karakterize etmektir. Gerçekte anlamlı bir etken olarak planlama olmadan insanî çevrenin ve toplumun mükemmel olduğu söylenemez. Sürekli değişen bir dünyada insanoğlu tarafından yaratılmış bir çevreyi planlamak insanî gereksinme ve sorunların doğurduğu yeni tanımlardan oluşan sonsuz bir süreçtir.

Anlam ve haysiyet kaygıları yanında varoluşumuzun düzeltilmesi ve yüceltilmesi hep uzakta görülmektedir. Ne yazık ki mimar ve tasarımcının çalışmak zorunda olduğu kültürel ortam budur.

Planlamacı duygulu, yetmişmiş bir elit tabakayla çalışmak yerine değişik anlayış seviyelerine sahip, farklı toplumlara karşı karşıyadır.

Bunun sonucu olarak bazen seçme şansının olmaması geçmişteki yaratıcı kişilerin ihmal edilmesinden daha büyük bir tehlike oluşturmaktadır.

Günümüzde doğal olarak çevre koruması ve bu ilişki düzeni içinde planlamacının, mimarın ve tasarımcının rolü anlatılıyorsa, bundan çevre sorunlarına karşı çoğunlukla pasif kalındığı anlaşılmalıdır. Burada meseleleri uygun planlama yöntemleriyle gidermek gerekir. Bir başka deyişle, ileride koruyucu önlemler gerektirecek durumların ortaya çıkmasına engel olunmalıdır.

İnsanlık tarihinde ilk defa öyle bir ortamda bulunuluyor ki, bu ortamda doğanın dengesi öyle büyük zararlar görmeyebilir. Buna karşılık doğadaki zarar görmüş dengenin yeniden kazanılması üzerinde çalışınlar, daha şiddetli tehlikelerle karşı karşıya kalabilirler.

Sorun diktatörlüklerde görüldüğü gibi tek kişinin otoriter kararlarıyla çözülecek gibi değildir. Bu durumda planlamacının varoluşu daha az karışık ve daha kolay gibi gözükmektedir.

Eskiye kıyasla sorumluluk üstlenmiş olan planlamacının rolü değişmiştir. Bugün artık büyük projelerde eskiden olduğu gibi tek bir yapı sahibi söz konusu değildir (Papa, sultan, imparator).

Aksine, anonim yapı sahibi, yani toplumu temsil eden değişik karar grupları mevcuttur. Söz konusu grupların üstlendikleri ve üstesinden gelmek durumunda oldukları konularla ilgilenenler, gerek meslekî bilgi gerekse yetiştirme şekli olarak yeterli gibi gözükmemektedirler.

Düzenlemeler koymak yerine, ikna edici anlatımlara gitmek, bilgilendirme sürecini

başlatmak, demokratik bir ortamda planlamacıdan ayrıca beklenen görevlerdir. Geçmiş dönemlerde ortaya konmuş mimarî yapıtların yaratılması sırasında mimar ve yapı sahibi arasında görülen ilişki ve karşılıklı anlayış, bugün de daha karmaşık bir biçimde sürmektedir. Aynı şekilde planlama sürecinde görev alanlar birbirlerine aynı ilişkiler düzeni içinde bağlıdırlar.

Hiç şüphesiz günümüzde amaç, belirli bir görevin yerine getirilmesi sırasında çağdaş kültürden yararlanmaktır. Aksi halde çok kötü sonuçlar ortaya çıkabilir. Ne yazık ki bunun örneklerine sıklıkla rastlıyoruz.

Anonim mimarinin şaşırtıcı uygulamalarının temelinde kültürel durumlar arasındaki ilişkiler sistemi yatmaktadır. Türkiye'de söz konusu örneklerden yeterince vardır.

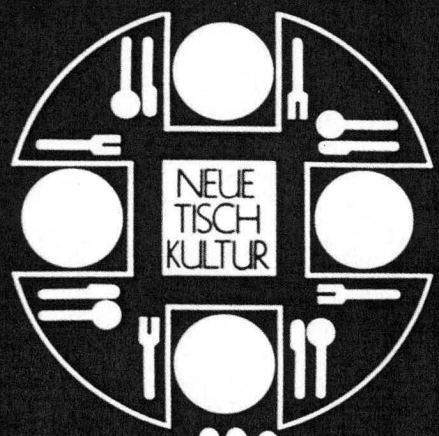
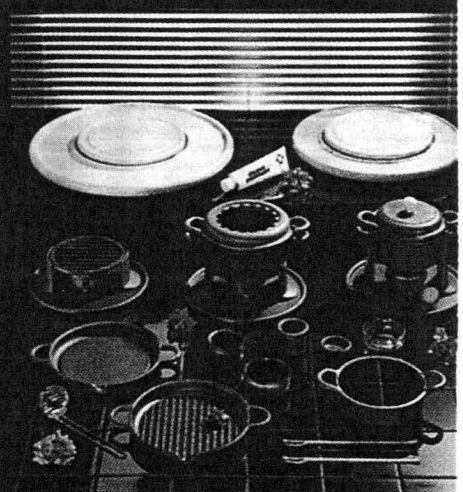
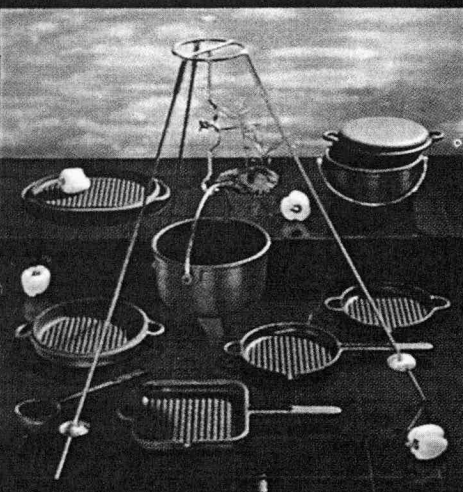
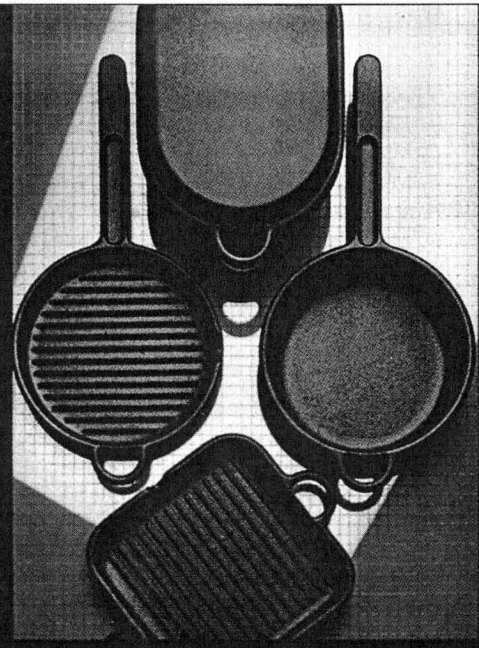
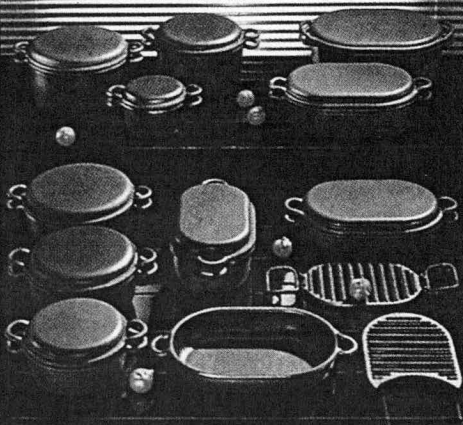
Yüzyıl başındaki uygarlığın bu konuda yeterli olduğu söylenemez. Bu nedenle mimarların, planlamacıların ve tasarımcıların gerekli kültürel uyumun sağlanabilmesi için yeni katkılar yapması gerekmektedir.

Toplumun planlama seviyesinin insancıl ve toplumsal ilişkiler bazına oturtulması konusunda talepleri mevcuttur.

İnsanoğlunun davranış biçimleri arasında yer alan hiçbir gelişmede, yaşama ve ikamet konularında olduğu kadar farklılık ve kontrast arz eden bir başka sürece rastlanmamaktadır. Örneğin Batılılaşma hareketinin yukarıda sözü edilen konularda beraberinde getirdiği düşüncelerin yanlış olduğu 20'nci yüzyılın ikinci yarısında kanıtlanmıştır.

Bugün artık mekân kavramı konusunda esaslı düşünce değişikliklerinin yaşandığı bir dönemde bulunuyoruz. Söz konusu bu değişimin temelinde yarının yaşam şekline ayak uydurabilecek ikamet şeklini yaratmak düşüncesinden çok, yapılarda enerji sağlanması ve kullanımı konularının yeniden değerlendirilmesi yatmaktadır.

Isı kontrolü, güneş enerjisi gibi yeni enerji kaynaklarının değerlendirilmesi insanoğlunun yaşama ve ikamet şeklini etkileyen, giderek de çevre ve mimari üzerinde etkili olan faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

OSTOVICS.CULINAR.AUS WIEN
MADE IN AUSTRIA

Hiç kuşkusuz çevre planlamasıyla ilgili bir dizi talep mevcuttur. Belki bunları biraz daha kesin tanımlamak gerekir:

1. İnsanı çevrenin korunması ve düzeltilmesi için yapılan araştırmaların yoğunlaştırılarak sürdürülmesi.
2. İnsanoğlunun mekân ve tasarım sorunlarına bağlı olarak mimari ve çevre düzenlemesi konusunda gelecekte ortaya çıkabilecek eğilimlerin titiz bir şekilde oluşturulması.
3. İnsanı çevrenin yeniden planlanması ve mekânın ele alınması konularında ortaya çıkan yeni anlayışların tüneline meydana getiren konvansiyel olmayan uygulama alanları, yapı metodları ve malzemeleri konularında meydana gelen gelişmelere katılm.

Tasarımcı için en zor görev bu ilişki düzenini doğru olarak kavrayarak, onu yaratıcı bir planlama sürecine dönüştürmektir. Sanatçı insanoğlunun, gereksinmelerini, alışkanlıklarını, sorunlarını daha iyi anlayabilme becerisini geliştirmek zorundadır. Bu arada neyin gerçek neyin yapmacık olduğunu, insanoğlu için hangisinin normal hangisinin alışılmadık bir karakter taşıdığını öğrenmelidir.

Böylelikle çoğu zaman farkında olunmayan ve istenmeyen, ancak birçok halde kendiliğinden gelişen olaylara geliyoruz. Malzemeyle, aletlerle, insanlarla ve üretim safhalarıyla uğraşma ve onları motive etme, açıkça tanımlanabilen bir teknolojik maddecilikle tamamen çözülmüştür. Örneğin bir mühendis teknolojileri kullanarak yeni enerjiler elde eder. Ancak çoğu zaman bilmeden ve istemeden yaptıkları gayri insaniliğe hizmet eden bir güç olmaktadır.

Tasarımcı da diğer meslek gruplarında olduğu gibi insan ile teknoloji arasındaki köprüyü kurma görevini üstlenmiştir. Teknolojinin insanoğlunun yaşam düzeyini yükselten en önemli etken olduğuna en az diğerleri kadar inanır.

Bu nedenle tasarımın bir şey ya da bir araç olmadığı söylenebilir. O daha çok teknolojinin ve fikirlerin biçimlere dönüştükleri, hayatî bir süreçtir.

Tekrar anlaşılmalıdır ki, tasarım sınırlı uzmanların uğraşlarından meydana gelmiş bir bütün değil, aksine sosyal içerikli bir aktivitedir.

Eğer çirkinliğe çaba harcama, içinde bulunduğumuz gerçekliğin bir parçasıysa, o zaman tasarım söz konusu bir realiteyi manifesto şeklinde vurgulayan bir süreç olarak görülmelidir.

Sokak reklamlarının, tüketim mallarının, otomobillerin, çöplerden oluşan yığınların hepsi bizim gerçekleştirdiğimiz ve birlikte yaşadığımız tasarımlardır. Bir başka deyişle, bütün bunlar bizim eserlerimiz olarak ortada durmaktadır.

Özetle, söz konusu olan başkalarından çok bizlerin kendisidir. Zarar görmemiş doğa bizlerin oluşturduğu değil, aksine hazır bulduğumuz bir çevredir. Her türlü tanımıyla çirkinlik bu davranış biçiminin giderek daha da hızla büyüyen bir ifadesi haline gelmektedir.

Soluduğumuz hava bu konuda ortaya konan yeni bilinçlenmeyle yüklü gibi gözükmektedir. Haberler, birkaç yıl öncesine kadar ümitsizce değiştirilemez olarak kabul edilen konuların yeniden düzene sokulabilmesi için ortaya konan yeniliklerle doludur.

Politika gibi teknoloji ve tasarım da bu amaçla kullanılan araçlar olarak sayılabilir. Nedenleri araştırmaya yönelik düşünme şekli, sonuna yaklaştığımız 20'nci yüzyılın endüstri ve endüstri sonrası toplumlarına kendisini kabul ettirmiş gibi gözükmektedir. Sanatsal olana ait ilkelerin doğal sayılmasına karşılık, çağımızda göz ardı edilebilecek kadar az sayıdaki kişileri günümüz sanatıyla gerçekten ilişkidir. Buna karşılık her türlü sanatsallıktan uzak teknik ve iktisadî dallar kendi içlerinde pek çok dallara ayrılmışlardır. Uzmanlık kavramı ortaya çıkmış, sonuçta algılanabilir bir bütün yerine birbirleriyle çoğu zaman aralarında canlı bir ilişkinin bulunmadığı bir parçalar bütünü oluşmuştur. Bunun sonucu olarak da insanlar çaresizlik ve anlamsızlık duygularına kapılmışlardır.

Tekrar vurgulamak gerekirse, mimarinin ve tasarımın bir meta olmadığını söylemek gerekir. Söz konusu her iki kavram da

teknolojinin ve fikirlerin biçimlere dönüştüğü hayatî bir süreci ifade eder.

Yine bir kere daha anlamalıyız ki, planlama sadece belirli bir sayıdaki uzmanın ortaya koyduğu çalışmalar değil, aksine ait olduğu toplumun aynası niteliğindeki sosyal bir etkinliklerdir. Eğer çirkinlikler yaşadığımız gerçeğin bir parçasıysa, mimari ve tasarım da hiç şüphesiz bu süreci ifadelendiren araçlar olmaktadır.

Bu nedenle gelecekte mimari ve tasarım iyi veya kötü yanlarıyla planlamanın ve biçimlendirmenin direkt sonucu olarak karşımıza çıkacaktır. Söz konusu bu sonuç karar organlarının sorumluluklarına ve tercihlerine göre de yaşanan çevrenin ve yaşam kalitesinin düzenlenmesi yolunda etkili olacaktır.

Sanat da bilimdeki ve teknikteki gelişmelere bağlı olarak günümüzdeki ve gelecekteki eğilimleri tanıyarak planlamacılara ileride olağanüstü olanaklar sağlayacaktır. Böylelikle tasarımcı varoluşumuzun temel nedenleri olan toplumsal bilinç, çevre ve biçim konularında yeni kavramlar geliştireceklerdir.

Herkesin yaşam kalitelerinden eskisinden daha çok etkilendiği bir ortamda mimari ve tasarım söz konusu kavramın elde edilmesi yolunda önemli bir rol üstlenmiştir. Gelecekte de bu görevini sürdürecektir.

Acaba mimarlık ve tasarım alanındaki gelişmelerin günlük hayata girebildiği yolunda belirtiler var mıdır?

Bu soruya "sanattaki ve teknolojiadaki gelişmelere ve sentezlere paralel olarak ortaya çıkan yeni eğilimlerin, yeni fikirlerin oluşumuna olanak tanıdığı yerlerde görülmektedir" şeklinde bir yanıt verilebilir. Söz konusu bu yeni kavramlar bütünü içinde çirkinlik, yanlış gelişmenin ilk uyarıcı sinyalleri olarak algılanmaktadır. Çirkinliğin saptanmasında en önemli rol görsel zevkleri ve tinsel yanları iyice bilenmiş insanlara düşmektedir.

O halde, söz konusu bu sorunu çözümlenecek tasarımcılar kimler olacaktır? Aslında keşke tek herkes bu konularla ilgilenebilseydi.